

PRAVO NA OBAVIJEŠTENOST U DRUŠTVIMA KAPITALA - GRANICE UJEDNAČAVANJA RJEŠENJA I OTVORENA PITANJA PRIMJENE

Čulinović-Herc, Edita; Jurić, Dionis; Madžarov Matijević, Sara

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2020, 41, 269 - 288**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.41.1.12>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:118:774300>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-13**

PRAVI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

PRAVO NA OBAVIJEŠTENOST U DRUŠTVIMA KAPITALA – GRANICE UJEDNAČAVANJA RJEŠENJA I OTVORENA PITANJA PRIMJENE

*Prof. dr. sc. Edita Čulinović-Herc**

*Prof. dr. sc. Dionis Jurić***

*Sara Madžarov Matijević, univ. spec. iur.****

UDK: 347.72.031:342.732

<https://doi.org/10.30925/zpfsr.41.1.12>

Ur.: 13. prosinca 2019.

Pr.: 3. ožujka 2020.

Pregledni rad

Sažetak

U radu se analiziraju sličnosti i razlike prava na obaviještenost u društvima kapitala. Nakon što se objašnjava važnost tog (pojedinačnog) prava koje pripada skupu članskih prava u trgovačkim društvima i njegov ratio, usustavljaju se sličnosti i razlike prava na obaviještenost u društvu s ograničenom odgovornošću i dioničkom društvu s posebnim osvrtom na razloge za uskratu, te sličnosti, odnosno analogna primjena zakonskih rješenja koja vrijede za d.d. pri ex post sudskoj kontroli razloga za uskratu u d.o.o.-u. S obzirom na to da se pravi uvid u doseg prava i otvorena pitanja može steći tek analizom sudske prakse u RH i usporednim sustavima koji imaju srodna pravna rješenja, u radu se analizira bogata sudska praksa i upućuje se na granice ujednačavanja rješenja i otvorena pitanja u sudskoj praksi.

Ključne riječi: *pravo na obaviještenost; obavijesti o stvarima društva; uvid u poslovne knjige i dokumentaciju društva; društva kapitala.*

1. UVOD

Pravo na obaviještenost je pravo članova trgovačkog društva dobivati informacije o poslovima društva, ali i o poslovnim odnosima s povezanim društvima.¹ Svrha je

* Dr. sc. Edita Čulinović-Herc, redovita profesorica u trajnom zvanju, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; edita@pravri.hr.

** Dr. sc. Dionis Jurić, redoviti profesor, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; djuric@pravri.hr.

*** Sara Madžarov Matijević, univ. spec. iur., asistentica, Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet; smadzarov@pravri.hr.

Ovaj rad je financiralo Sveučilište u Rijeci projektom *Pravni aspekti restrukturiranja trgovačkih društava i tranzicija prema novoj kulturi korporativnog upravljanja* (unirdrustv-18-43).

1 Pravo na obaviještenost u d.d.-u definirano je u čl. 287. st. 1. Zakona o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 111/12., 68/13., 110/15., 40/19. (dalje u tekstu: ZTD). Jezgra prava na obaviještenost informacije su o poslovima društva o kojem je riječ, ali taj se pojam širi na način da obuhvaća „pravne i poslovne odnose tog društva s povezanim društvima”. Kada je u pitanju d.o.o., u čl. 447. st. 1. ZTD-a

tog prava upotreba dobivenih informacija radi ostvarivanja drugih članskih prava, ponajprije prava glasa, ali i za donošenje odluke o istupanju člana iz društva. Predmetno pravo uklanja, tzv. asimetriju informacija koja nastaje zbog toga što članovi društva, ako ujedno ne vode poslove tog društva, raspolažu s manje informacija od onih osoba koje ih vode. Pravo na obaviještenost zajamčeno je zakonom kao individualno pravo člana društva te ne ovisi o veličini njegovog udjela u temeljnom kapitalu društva.

Predmetno pravo ima svoje ovlaštenike i adresate, pozitivno i negativno predmetno određenje te propisane načine ostvarivanja unutar društva. Ono uživa i pravosudnu zaštitu u slučaju njegove nezakonite uskrate. U ovom se radu obrađuje pravo na obaviještenost u gospodarski najvažnijim, društvima kapitala. U njima je informacijska asimetrija najizraženija u odnosu uprave i članova društva.² U pojedinim d.o.o.-ima ili d.d.-ima članovi društva mogu biti i članovi uprave, no to nije nužno. To će češće biti u d.o.o.-u. Razlog tomu je manji broj članova društva, njihova tješnja povezanost te smanjenje troškova upravljanja društvom. Članovi društva kapitala koji nisu dio upravljačke strukture češće koriste pravo na obaviještenost.

To se pravo ponajprije ostvaruje u društvu, no ako je ono po mišljenju člana društva nezakonito uskraćeno, ostvaruje se pred sudom u izvanparničnom postupku, što je *ex post* kontrola legitimnosti razloga za uskratu. Propisi koji vrijede za d.d. o sudskoj zaštiti povrijeđenog prava analogno se primjenjuju i na d.o.o. na temelju čl. 447. st. 5. ZTD-a. Na supstancijalnoj razini regulatorni je stil zakonodavca pri uređenju prava na obaviještenost različit. U d.o.o.-u, ono se uređuje općenito u jednom zakonskom članku, uz pozivanje na pravne standarde. U d.d.-u je ono detaljnije uređeno, osobito ako je riječ o razlozima za uskratu. Razlog tomu je što se to pravo ostvaruje samo na glavnoj skupštini i za njezina trajanja, a u uskrati odlučuje uprava društva. To proizlazi i iz drukčijeg odnosa organa d.d.-a i d.o.o.-a. Uprava d.d.-a je samostalna u vođenju poslova društva, a ostali organi društva ne mogu zadirati u njene ovlasti. Nadzorni odbor nadzire rad uprave i podnosi dioničarima izvješće o tome na glavnoj skupštini društva. U d.o.o.-u organi su u hijerarhijskom odnosu. Glavni je organ skupština, uprava nije samostalna u vođenju poslova društva te je opoziva u svako doba, dok nadzorni odbor nije obvezatan. Stoga točno određivanje razloga za uskratu prava na obaviještenost doprinosi pravnoj sigurnosti dioničara i članova uprave pri ostvarivanju toga prava, odnosno njegovoj uskrati u d.d.-u u uvjetima kada se ono ostvaruje samo na glavnoj skupštini društva.³

nije izriječno naglašeno da se pravo na obaviještenost proteže i na „pravne i poslovne odnose” toga društva s povezanim društvom, ali je to prihvaćeno u pravnoj doktrini. Vidi Jakša Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II., Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo – Societas Europea (SE)* (Zagreb: Organizator, 2013.), 252-253.

- 2 Različiti stupanj informacijske asimetrije u d.o.o.-u i d.d.-u proizlazi iz činjenice da se u najvećem broju d.o.o.-a nalazi manji broj osnivača, koji su vrlo često i članovi uprave. Ako su u d.o.o.-u članovi društva istodobno i članovi uprave, informacijske asimetrije gotovo niti nema.
- 3 U jasno omeđenim vremenskim i prostornim uvjetima ostvarivanje prava na obaviještenost na glavnoj skupštini d.d.-a pravna sigurnost se ogleda u tome da s jedne strane dioničari kao podnositelji zahtjeva mogu očekivati da će dobiti obavijesti ako zahtjev postave u skladu sa zakonom i u pogledu predmeta na koja mogu dobiti odgovor, a članovi uprave koji na ta pitanja moraju dati odgovor moraju biti pravno sigurni kada te odgovore mogu uskratiti. U pogledu

Razvoj prava na obaviještenost u d.d.-u uvjetovan je utjecajem prava EU-a, osobito putem propisa o pravima dioničara i poticanju njihova dugoročnog sudjelovanja.⁴ Stoga pravno uređenje prava na obaviještenost u d.o.o.-u ostaje na razini država članica EU-a.⁵ No, s obzirom na mogućnost korištenja naprednih informacijskih alata i na razini d.d.-a i d.o.o.-a, koji dopuštaju pristup svim informacijama u realnom vremenu, postavlja se pitanje kako će tehnologije utjecati na razvoj promatranog prava te hoće li njihova primjena u tolikoj mjeri ispraviti informacijsku asimetriju da će to pravo postati zastarjelo?⁶

Uzimajući u obzir da je pomnost regulacije prava na obaviještenost veća u d.d.-u negoli u d.o.o.-u, postavlja se pitanje je li primjereno posegnuti za analognom primjenom propisa koji vrijede za d.d. i u nekim drugim pitanjima, osim onih za koje zakonodavac izrijekom propisuje analognu primjenu? Nastavno na to pitanje, upućuje li načelniji pristup zakonodavca kada je riječ o uređenju predmetnog prava u d.o.o.-u u odnosu na veću preciznost uređenja tog prava u d.d.-u. Cilj je ovog rada primjenom znanstvene metodologije istražiti sličnosti i razlike prava na obaviještenost u d.d.-u i d.o.o.-u, osobito kada je riječ o razlikama u uređenju razloga za uskratu te analizirati sudsku kontrolu legitimnosti uskraćenog prava.

razloga uskrate zakonodavac je precizniji i detaljniji kada to pitanje uređuje u d.d.-u. Autori smatraju da je moguće, primjerice, posegnuti za razlozima uskrate u d.d.-u, kada se ti razlozi uskrate žele (u granicama dopustivih odstupanja koji vrijede za d.o.o.) urediti društvenim ugovorom.

- 4 Direktiva 2007/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o izvršavanju pojedinih prava dioničara trgovačkih društava uvrštenih na burzu, SL L 184, 14.7.2007. i Direktiva 2017/828 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o izmjeni Direktive 2007/36/EZ u pogledu poticanja dugoročnoga sudjelovanja dioničara, SL L 132/1, 20.05.2017.
- 5 Način na koji je oblikovano pravo na obaviještenost u d.d.-u pod utjecajem prava EU-a, može posredno utjecati i na oblikovanje prava na obaviještenost u d.o.o.-u, posebno u odnosu na veća društva, kao i ona koja imaju nadzorni odbor. Članovi d.o.o.-a ne mogu odstupiti od čl. 447. st. 1. i 2. ZTD-a društvenim ugovorom. No, pravni standard koji u čl. 447. st. 2. ZTD-a opisuje razlog uskrate mogao bi se u društvenom ugovoru urediti koristeći se listom razloga uskrate koju poznaje uređenje za d.d.
- 6 Nove tehnologije utemeljene, primjerice na *blockchainu*, prikladne su za utvrđivanje svojstva dioničara, pa s obzirom na pripadnost prava na obaviještenost dioničaru, to može utjecati i na način ostvarivanja prava na obaviještenost. No, nove se tehnologije još razvijaju u korporativnoj praksi, pa je razumljivo da mnogi zakonodavci još uvijek zauzimaju *wait and see* pristup. Vidi više: Luca Enriques i Dirk Andreas, Zetsche, „Corporate Technologies and the Tech Nirvana Fallacy”, *European Corporate Governance Institute (ECGI) - Law Working Paper* br. 457 (2019): 1-65, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3392321>. Više o aspektima utjecaja novih tehnologija na položaj dioničara vidi u: Domenico Di Prisco, „Blockchain and AI: The technological revolution’s impact on corporate governance relationships”, u: *New Challenges in Corporate Governance: Theory and Practice*, eds. Salvatore Esposito De Falco, Federico Alvino i Alexander Kostyuk (Napulj: Virtus Global Center for Corporate Governance, 2019.), 368-381; Christoph Van der Elst i Anne Lafarre, „Blockchain and smart contracting for the shareholder community”, *European Business Organization Law Review* br. 20 (2019): 111-137, <https://doi.org/10.1007%2Fs40804-019-00136-0>

2. VAŽNOST PRAVA NA OBAVIJEŠTENOST U DRUŠTVIMA KAPITALA

Važnost obavještavanja dioničara o okolnostima i činjenicama koje se odnose na pitanja koja su predmet rasprave (točke dnevnog reda) na glavnoj skupštini, a o kojima će dioničar glasovati, je u tome što dioničar, kao osoba koja je uložila određena sredstva u kapital d.d.-a, preuzimanjem i uplatom jedne ili više dionica, ne vodi poslove društva. To čini uprava, odnosno izvršni direktori. Dioničar može zahtijevati obavijesti glede svega što društvo radi, no to mora biti na dnevnom redu skupštine i mora biti važno za prosudbu tih pitanja.⁷ Do potrebnih informacija dioničar dolazi ostvarivanjem prava na obaviještenost,⁸ koje je zajamčeno odredbama članka 287. i 288. ZTD-a,⁹ a koje je temelj za ostvarivanje prava glasa.¹⁰

Opseg prava na obaviještenost koje ostvaruju članovi d.o.o.-a širi je od toga da član društva ima na raspolaganju sve obavijesti i informacije koje su mu potrebne za valjano donošenje odluke kako glasovati na skupštini.¹¹ Pravo na obaviještenost za članove d.o.o.-a ne odnosi se samo na podatke nužne za valjano odlučivanje na skupštini društva (ili izvan nje), već se ono proteže na sve one podatke koji se tiču unutarnjih odnosa u društvu, kao i odnosa s drugim osobama, uključujući i članove društva.¹² Pravo na obaviještenost je šire i zbog toga što članovi društva na temelju dobivene obavijesti mogu upravi društva dati upute. Ono se ostvaruje na skupštini, ali i izvan skupštine. Za davanje obavijesti nadležna je u d.o.o.-u uprava društva, ali o uskrati odlučuje skupština društva.¹³

- 7 U čl. 287. st. 3. ZTD-a stoji da dioničari mogu zbog svog svojstva dioničara dobiti obavijesti i izvan skupštine društva, što znači da se pravo na obaviještenost može ostvariti i izvan skupštine. No, dogodi li se to, tada se na skupštini društva mora dati obavijest dioničaru koji to zatraži, čak i ako ta obavijest nije važna za prosudbu pitanja koja su na dnevnom redu.
- 8 Kada se o pravu na obaviještenost raspravlja na pravnodogmatskoj razini tematizira se je li riječ o individualnom ili kolektivnom pravu je li ono samostalno ili akcesorno i sl. O individualnoj pravnoj naravi prava na obaviještenost dioničara više u: Uwe Hüffer i Jens Koch, *Aktiengesetz Akt: Beck'sche Kurz-Kommentare Band 53*, 13. Aufl. (München: C.H. Beck, 2018.), AktG § 131 Rn. 2.
- 9 Korespondentne odredbe u njemačkom pravu su čl. 131. (*Auskunftsrecht des Aktionärs*) i 132. (*Gerichtliche Entscheidung über das Auskunftsrecht*) Aktiengesetz-a od 6. rujna 1965. (BGBl. I S. 1089), posljednja izmjena 17. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2446) (dalje u tekstu: AktG).
- 10 Tu vezu prava na obaviještenost i prava glasa istaknuo je Visoki trgovački sud RH (dalje u tekstu: VTSRH), u predmetu Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007.
- 11 Pravo na obaviještenost članova d.o.o.-a uređeno je čl. 447. ZTD-a. U njemačkom pravu ono je uređeno čl. 51a (*Auskunfts- und Einsichtsrecht*) i 51b (*Gerichtliche Entscheidung über das Auskunfts- und Einsichtsrecht*) Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung od 20. travnja 1892., posljednja izmjena 17. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2446) (dalje u tekstu: GmbHG).
- 12 Jakša Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II., Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo – Societas Europea (SE)* (Zagreb: Organizator, 2013.), 253.
- 13 Čl. 447. st. 1. i 2. ZTD-a. Prema Barbiću, pri donošenju takve odluke o uskrati isključeno je pravo glasa člana društva o čijem se zahtjevu odlučuje. Odluka se donosi običnom većinom i ne mora biti obrazložena. Vidi: Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II., Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija,*

Iako se kod d.o.o.-a polazi od pretpostavke da je asimetrija manja jer članovi društva vrlo često ujedno i vode poslove društva, ona će se povećati ako manjinski (ili većinski) član ujedno ne vodi poslove društva. Ako se uzme u obzir da članovi uprave primaju upute i da su svakodobno opozivi,¹⁴ za očekivati je da će većinski član društva dobiti sve obavijesti koje zatraži. Pravo će se ostvariti prema hodogramu koji je za to predviđen zakonom, ako u društvenom ugovoru nije posebno uređen postupak za davanje obavijesti.¹⁵

3. SLIČNOSTI I RAZLIKE UREĐENJA PRAVA NA OBAVIJEŠTENOST U DRUŠTVIMA KAPITALA S POSEBNIM OSVRTOM NA RAZLOGE ZA USKRATU

ZTD ne uvjetuje korištenje prava na obaviještenost veličinom udjela člana u temeljnom kapitalu društva. To pravo dioničar može, po svojoj dispoziciji, ostvariti uvijek, odnosno stjecanjem članstva u d.d.-u na način predviđen zakonom,¹⁶ a isto vrijedi i za člana društva u d.o.o.-u.¹⁷ Naime, zakonsko je uređenje takvo da dioničarima daje mogućnost koristiti se ovim pravom, ali nije propisana i obveza njegova korištenja. Predmetno pravo dioničar i član društva stječu u trenutku stjecanja članstva u društvu. Ono je upravljačko pravo i dio je članskih prava. Njega imaju i dioničar i član d.o.o.-a koji su imatelji dionice / poslovnog udjela koji ne daju pravo glasa, odnosno još ga nisu stekli ili kada im je pravo glasa zakonom isključeno.¹⁸ To im se pravo priznaje kao samostalno i neovisno o tome imaju li pravo glasa, iako je to pravo u funkcionalnoj vezi s pravom glasa. Pravo na obaviještenost koje ostvaruju članovi d.o.o.-a šire je postavljeno u odnosu na d.d., jer njima nisu potrebne samo obavijesti koje će omogućiti valjano odlučivanje na skupštini društva (ili izvan nje),

Europsko društvo – Societas Europea (SE) (Zagreb: Organizator, 2013.), 257.

14 Čl. 424. st.1. ZTD-a.

15 Barbić ističe da bi se društvenim ugovorom mogao propisati i postupak za davanje obavijesti ako se njime ne ograničava pravo na obaviještenost članova društva, kao i to da bi se pravo na obaviještenost i inače moglo tim posebnim uređenjem samo proširiti, ali ne i smanjiti. Jakša Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.* (Zagreb: Organizator, 2013.), 261.

16 O stjecanju članstva u dioničkom društvu vidi, Jakša Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.* (Zagreb: Organizator, 2013.), 354 i dalje.

17 Da je pravo na obaviještenost člana d.o.o.-a individualno pravo vidi: Holger Altmeppen, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung GmbHG: Kommentar* (München: C.H. Beck, 2019.) § 51a GmbHG, Rbr. 1. Da navedeno pravo nije manjinsko nego individualno pravo, potvrđeno je u presudi Višjeg sodišća (dalje u tekstu: VS) v Ljubljani, VSL Sodba I Cpg 598/2017 od 21. rujna 2017. Sud je smatrao da okolnost da član društva ima poslovni udio koji predstavlja manje od 5 % temeljnog kapitala ne utječe na ostvarenje prava na obaviještenost jer je to individualno člansko pravo. Tako za hrvatsko pravo vidi: Zoran Parać, „Obveza obavještavanja i glavna skupština dioničkog društva”, u: *Zbornik 49. susreta pravnika*, ur. Jakša Barbić i Miljenko Giunio (Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, 2011.), 125-151.

18 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.* (Zagreb: Organizator, 2013.), 559.

već ono obuhvaća i sve što je bitno za unutarnje odnose u društvu,¹⁹ kao i za određivanje odnosa s drugim članovima društva ili trećim osobama.²⁰ Stoga se navedeno pravo člana d.o.o.-a dijeli na dvije unutarnje potkategorije: pravo na obavijest o stvarima društva te pravo uvida u poslovne knjige i dokumentaciju društva.²¹ Riječ je o pravu dioničara na postavljanje pitanja²² koja se tiču točki dnevnog reda glavne skupštine društva, a informacije su potrebne dioničaru za glasovanje na skupštini.²³ S druge strane, pravo na obaviještenost člana d.o.o.-a, osim potonjeg prava, obuhvaća i pravo na informacije koje su članu društva potrebne za procjenu unutarnjih i vanjskih odnosa u društvu.²⁴ To će osobito doći do izražaja kada društvo nema nadzorni odbor pa upravu nadziru članovi društva, kao i pri davanju obvezujućih uputa upravi društva kako voditi poslove društva.

Kako je pravo na obaviještenost dioničara izrijekom zajamčeno zakonom, ono se ne može isključiti, primjerice voljom ostalih dioničara društva na glavnoj skupštini ili na neki drugi način.²⁵ To vrijedi i za d.o.o., primjerice, odredbama društvenog ugovora, što izričito zabranjuje čl. 447. st. 4. ZTD-a.²⁶ Bez obzira na to društvenim

- 19 VTSRH je u svojoj odluci Pž-2510/05 od 10. ožujka 2008. zaključio kako je formulacija da dioničar može zahtijevati „obavještenja o poslovima društva“, preuska te se mora ekstenzivno tumačiti. Potrebu da se pravo na obaviještenost u d.o.o.-u tumači ekstenzivno, a ograničenja tog prava restriktivno, naglašava slovenska sudska praksa. Tako VS v Ljubljani, u VSL sklep I Cpg 383/2012 od 31. svibnja 2012.
- 20 Njemačka pravna doktrina navodi kako su predmet prava na obaviještenost članova d.o.o.-a svi poslovi društva. Izraz treba shvatiti u širem smislu i uključuje sve što ima veze sa članstvom člana društva. To uključuje sva pitanja o radu uprave, pravne transakcije društva (zaključene, ali i one u pripremi), pitanja koja se tiču upravljanja i budućeg planiranja. Mogu se tražiti i informacije o naknadama svakog člana uprave. Više u: Altmeppen, *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung GmbHG: Kommentar*, § 51a GmbHG, Rbr. 6. U slovenskoj se sudskoj praksi, primjerice, smatralo da su i informacije o ustupanju radnika društva u zoni „poslova društva“. Tako u presudi VS v Ljubljani, VSL Sodba I Cpg 598/2017 od 21. rujna 2017.
- 21 Čl. 447. st. 1. ZTD-a.
- 22 Ovo se pravo često poistovjećuje s pravom na postavljanje pitanja. Tako u Zoran Parać, „Obveza obavještavanja i glavna skupština dioničkog društva“, u: *Zbornik 49. susreta pravnika*, ur. Jakša Barbić i Miljenko Giunio (Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, 2011.), 130. Više o informacijskom zahtjevu (postavljanju pitanja) vidi za slovensko pravo u: Igor Pirc, „Uporaba elektronskih sredstava pri izvedbi skupščine delničarjev“, *Podjetje in delo* br. 6-7 (2009.): 1106. Tako VS v Ljubljani u presudi VSL sodba II Cpg 1240/2014 od 19. studenog 2014.
- 23 Vidi čl. 287. st. 1. ZTD-a. Potvrđeno presudom VTSRH Pž-1378/08 od 12. ožujka 2008. I slovenska sudska praksa potvrđuje da informacijsko pravo treba ostvarivati samo na glavnoj skupštini zato što je jedino na njoj osigurano „jednakomjerno informiranje svih dioničara“, no ističu potrebu postojanja kauzalne veze. Vidi presudu VS v Ljubljani, VSK Sodba I Cpg 1351/2010 od 12. siječnja 2011. U odluci VS v Ljubljani, VSK sklep I Cpg 570/2016 od 12. srpnja 2016. utvrđeno je da dioničar ima pravo na obaviještenost i o onoj točki dnevnoga reda glavne skupštine o kojoj dioničari nisu glasovali (upoznavanje s godišnjim izvješćem).
- 24 Prva rečenica st. 1. čl. 447. ZTD-a.
- 25 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 559. Tako i u njemačkom pravu. Više u: Georg Erbs i Max Kohlhaas, *Strafrechtliche Nebengesetze, Beck'sche Kurz-Kommentare* (München: C.H. Beck, 2019.), AktG § 131 Rn. 2.
- 26 Isto određuje st. 3. čl. 51a GmbHG-a.

se ugovorom pravo na obaviještenost može detaljnije urediti. Iako ZTD teži cjelovito urediti pravo na obaviještenost u d.d.-u, statutom se mogu pomnije urediti neka pitanja ostvarivanja tog prava, uz poštovanje prisilnih propisa ZTD-a o tom pravu. Prema tome, pravni temelj uređivanja prava na obaviještenost u društvima kapitala mogu biti i društveni ugovor, odnosno statut, a ne samo ZTD.²⁷

Pri ostvarivanju prava na obaviještenost u društvima kapitala važno je pitanje tko je obvezatan dati obavijesti. I u jednom i u drugom društvu dužnik je te obveze društvo, ali u njegovo ime obavijesti daju u d.d.-u uprava, odnosno izvršni direktori,²⁸ a u d.o.o.-u uprava društva.²⁹ Razlog za to je logičan i praktičan, jer upravo članovi uprave, odnosno izvršni direktori vode poslove društva u d.d.-u,³⁰ odnosno uprava u d.o.o.-u. No, dok u d.d.-u uprava vodi poslove društva na vlastitu odgovornost,³¹ u d.o.o.-u članovi uprave vode poslove društva u skladu s društvenim ugovorom, odlukama članova društva i obvezatnim uputama skupštine i nadzornog odbora, ako ga društvo ima.³² Također u d.d.-u pravo na obaviještenost ostvaruje se u pravilu samo na skupštini, a iznimno izvan skupštine, a u d.o.o.-u na skupštini, ali i izvan nje. S obzirom na to da se pravo na obaviještenost u d.o.o.-u (koje u d.o.o.-u dodatno obuhvaća i pravo na uvid) ostvaruje i izvan skupštine, postavlja se pitanje koliko je uprava društva u tome samostalna, s obzirom na njezin inače podređeni položaj u d.o.o.-u. Barbić smatra neprimjerenim da se, primjerice, u društvenom ugovoru propiše da se ostvarivanje prava na obaviještenost uvjetuje odlukom skupštine d.o.o.-a.³³ No, ako uprava želi u nekom konkretnom slučaju članu društva uskratiti pravo na obaviještenost morala bi bez odgađanja sazvati skupštinu društva ili pokrenuti postupak da članovi društva donesu tu odluku bez održavanja skupštine, jer je skupština jedina ovlaštena odlučivati o uskrati prava na obaviještenost.³⁴ Ako se uzme u obzir da je uprava u d.o.o.-u svakodobno opoziva, razumno je očekivati da će uprava

27 To može biti i neki drugi unutarnji akt društva, npr. poslovnik o radu glavne skupštine d.d.-a ili odluka skupštine d.o.o.-a umjesto društvenog ugovora. Kada se pravo na obaviještenost uređuje statutom u d.d.-u treba paziti da se, ne ograniči oblik postavljanja pitanja, primjerice, uvjetovanjem da ga se postavi u pisanom obliku. Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 560. Ako se to pravo u d.o.o.-u pobliže uređuje društvenim ugovorom, Barbić primjerice upozorava na to da se ne smije neprimjerenom uvjetovati ostvarenje prava na obaviještenost primjerice propisivanjem kako je za svako ostvarivanje prava na obaviještenost potrebna odluka skupštine. Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 261-262.

28 Obveza uprave je skupna ako statutom nije drukčije određeno. Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 559.

29 Čl. 447. st. 1. ZTD-a.

30 Zvonimir Slakoper i Vesna Buljan, *Trgovačka društva prema Zakonu o trgovačkim društvima i domaćoj i inozemnoj sudskoj praksi* (Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje, 2010.), 308.

31 Čl. 240. st. 1. ZTD-a.

32 Čl. 422. st. 2. ZTD-a.

33 Barbić ističe da bi skupština d.o.o.-a mogla donijeti odluku, kojom će naložiti članovima uprave davanje obavijesti pojedinim članovima društva, no smatra da bi ta odluka bila nepotrebna jer dužnost uprave davati obavijesti proizlazi iz zakona (čl. 447. st. 1. ZTD). Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 262.

34 Čl. 240. st. 1. ZTD-a.

postupiti na taj način.³⁵

Jedini slučaj kada je uprava samostalno ovlaštena odbiti davanje obavijesti (kao i pravo na uvid) je kada d.o.o. ima nadzorni odbor. No, tu nije riječ o uskrati prava na obaviještenost, već uprava upućuje člana društva da to pravo ostvaruje na skupštini na što član uvijek ima pravo.³⁶ Ne pruža mu neposredno informacije, budući da nadzor obavlja nadzorni odbor.³⁷ Člana se društva samo usmjerava da ostvaruje to pravo na skupštini društva, dakle samo se određuje put njegova ostvarivanja.

Ovlaštenici prava na obaviještenost u društvima su kapitala članovi društva (dioničar, odnosno imatelj udjela) koji to svojstvo moraju imati u trenutku ostvarivanja toga prava. Ako im prestane članstvo, prestaje i to pravo.³⁸ U d.d.-u je pravo na obaviještenost neodvojivo povezano s dionicom pa se zahtjev za pružanjem obavijesti ne može samostalno prenijeti na neku drugu osobu. Ono je određeno kao neprenosivo pojedinačno pravo te je dio prava i obveza koje proizlaze iz dionice. Zastupnici, odnosno punomoćnici ovlašteni su zastupati dioničare pri ispunjavanju obveze društva da im se daju obavijesti na glavnoj skupštini.³⁹ Isto vrijedi i za člana d.o.o.-a. Razlika se u odnosu na d.d. ogleda u tome što punomoćnik koji ostvaruje pravo na obaviještenost umjesto člana društva u d.o.o.-u može biti samo osoba koja mora kao profesionalnu obvezu čuvati poslovnu tajnu (primjerice odvjetnik i porezni savjetnik).⁴⁰ U odnosu na sadržajne odrednice prava na obaviještenost u društvima kapitala, kada je u pitanju d.d. dvije su pretpostavke koje se moraju ispuniti. Prva se odnosi na to da se obavijesti moraju odnositi na poslove društva. U to ulaze pravni ili poslovni odnosi društva, uključujući i odnose s povezanim društvima. Druga je da je odgovor dioničaru na postavljeno pitanje potreban za prosudbu pitanja koje je na dnevnom redu glavne skupštine. Obje se moraju kumulativno ispuniti. To je odraz načela koncentracije rasprave na glavnoj skupštini društva, koja bi se u protivnom mogla pretvoriti u raspravu o pitanjima koja nisu relevantna za odlučivanje. S druge strane, s obzirom da je održavanje skupštine d.o.o.-a neformalnije (primjerice, zapisnik o radu skupštine ne mora voditi javni bilježnik), a članovi društva mogu donositi odluke i pisanim putem izvan nje, pravo na obaviještenost u d.o.o.-u nije uvjetovano poslovima koji su na dnevnom redu skupštine. Ono se sadržajno odnosi na obavijesti o svim stvarima društva,⁴¹ uključujući i rad organa društva (npr. pravo

35 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 262.

36 Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 257.

37 Takve odredbe nema u njemačkom GmbH-u. Barbić smatra da postojanje nadzornog odbora nikako ne utječe na pravo članova na obaviještenost, već se tada ono odnosi i na ono što radi nadzorni odbor. Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 254.

38 Potvrđeno u presudi VTSRH-a, Pž-1023/09 od 24. kolovoza 2009. Zaključeno je kako predlagatelj u trenutku podnošenja prijedloga za donošenje odluke o obvezi uprave protustranke za davanje obavijesti nije više bio član društva protustranke jer je svoj jedini poslovni udio prenio na drugu osobu te stoga nije aktivno legitimiran. Isto stajalište o ranijem članu društva potvrđeno je presudom VTSRH, Pž-1023/09 od 24. kolovoza 2009. VS v Koprju je u presudi VSK sklep Cpg 133/2013 od 6. lipnja 2013. potvrdilo kako isključeni član nema pravo na obaviještenost.

39 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 559.

40 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 250.

41 U predmetu Trgovačkog suda u Zagrebu, R1-68/2018 od 4. srpnja 2018. sud je dopustio

uvida u zapisnike o radu određenog organa društva ili ostalu dokumentaciju),⁴² kao i obavijesti o stvarima koje se tiču odnosa društva s povezanim društvima.⁴³ Pravo na obaviještenost objedinjuje se u sveobuhvatnom pravu na obavijest o stvarima društva te uvidu u poslovne knjige i dokumentaciju društva, pa je ono utoliko šire negoli u d.d.-u.

U oba društva kapitala ZTD izričito određuje da se predmetno pravo ostvaruje na zahtjev. Društvo nikada ne daje obavijest „po službenoj dužnosti”, već samo onda kada zaprimi zahtjev.⁴⁴ Razlika je u društvima kapitala u razdoblju ostvarivanja tog prava. U d.d.-u se obavijest dioničaru mora dati na glavnoj skupštini, unutar njezina trajanja, a ne i izvan nje.⁴⁵ To je logično, jer jedino na skupštini tu obavijest mogu dobiti i drugi dioničari, što je u skladu s načelom jednakoga položaja dioničara. No, ako je nekom dioničaru zbog njegova svojstva dioničara, obavijest dana izvan glavne skupštine na njegov zahtjev (čl. 287. st. 3. ZTD), ona se mora dati na zahtjev i drugom dioničaru na skupštini, iako se ne odnosi na predmet raspravljanja. Iz toga slijedi da obavijesti u određenim slučajevima dioničari mogu dobiti i izvan glavne skupštine. To može biti, primjerice kada je pravo na obaviještenost ostvareno putem suda (čl. 288. st. 3. ZTD). Tada se ta obavijest mora dati i drugim dioničarima na skupštini društva, no samo ako su je tražili. Autorima se čini primjerenim da se na skupštini društva ta obavijest daje i drugim dioničarima, štoviše i neovisno o tome jesu li je zatražili, ako je tu obavijest dioničar, koji je postavio zahtjev i kojem je zahtjev uskraćen, dobio sudskim putem.

Kako se u d.o.o.-u pravo na obaviještenost ostvaruje na skupštini i izvan nje,

predlagatelju uvid u sve ugovore koje je društvo zaključilo u određenom razdoblju, poreznu prijavu i rješenje, bankovne izvode od 1. siječnja 2017. do donošenja rješenja, podatke o svim ulaganjima društva u nekretnine, kao i o budućem planiranom poslovanju društva. Potvrđeno i slovenskom sudskom praksom: VS v Ljubljani u presudi VSL sklep I Cpg 383/2012 od 31. svibnja 2012.

42 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 251.

43 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 252.

44 Bez obzira na to što je ovlaštenje za ostvarivanje toga prava u potpunosti na članu društva, u nekim je slučajevima obveza članova uprave da obavještavaju članove o određenim stvarima i kada oni to nisu posebno zahtijevali. To svakako smanjuje i potrebu za ostvarivanjem prava na obaviještenost. Barbić to naziva „pravom na obaviještenost bez zahtjeva člana društva”. Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 259-261. Slično je i u dioničkom društvu Vidi: Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 558. No, inače mora postojati zahtjev i uprava ne daje obavijesti po službenoj dužnosti. Postupanje po zahtjevu, a ne *ex officio*, potvrđeno je u slovenskom pravu, u sudskoj praksi. U presudi VSL sodba II Cpg 1240/2014 od 19. studenog 2014. VS v Ljubljani utvrdio je kako je uprava d.d.-a obvezatna pružiti informaciju pojedinačnom dioničaru koji je postavio zahtjev na glavnoj skupštini. Potvrđeno je i presudom VS v Kopru, VSK sodba Cpg 58/2008 od 4. travnja 2008. (uprava je obvezna dati informaciju jedino ako je to od nje na glavnoj skupštini zatražio dioničar, a dioničar mora postaviti pitanje koje je određeno).

45 O mjestu i vremenu pružanja obavijesti izjasnio se VTSRH u presudi Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007., kojom je utvrđena dužnost uprave na davanje zatražene obavijesti dioničaru d.d.-a na glavnoj skupštini, i to prije glasovanja o predloženoj odluci, kako bi dioničar prije zauzimanja vlastitog stajališta o tome kako će glasovati o točki dnevnoga reda imao na raspolaganju sve potrebne informacije i obavijesti.

vremensko ograničenje ne nalazi se na strani ovlaštenika, već na strani adresata, odnosno društva. Obavijest, odnosno uvid u poslovne knjige i dokumentaciju društva treba se bez odgode pružiti po primitku zahtjeva. Tu je odlučujuće kako će se tumačiti sintagma „bez odgode”.⁴⁶ Ona upućuje na potrebu žurnog postupanja, no to treba prilagoditi okolnostima slučaja. Svakako se obavijest mora dati u relativno omeđenom razdoblju i u d.d.-u i u d.o.o.-u.

ZTD ne propisuje posebno oblik za postavljenje zahtjeva za obavještanjem te ga se može postaviti u usmenom ili pisanom obliku.⁴⁷ Razlika je u tome što dioničar zahtjev mora postaviti na glavnoj skupštini ili ga unaprijed dostaviti prije njezinog održavanja. Time se dioničaru omogućava donijeti informiranu odluku o tome kako će glasovati. S druge strane, član d.o.o.-a slobodno odlučuje kada će i kako postaviti zahtjev za davanje obavijesti, odnosno uvid u poslovne knjige i dokumentaciju društva - na skupštini društva ili izvan nje. Ako je riječ o obliku obavijesti kojom se daje odgovor na postavljeno pitanje, odnosno zahtjev, postoje razlike. U d.d.-u obavijest se nužno mora dati na glavnoj skupštini usmeno, što je i potvrđeno relevantnom sudskom praksom.⁴⁸ Kako ZTD ne propisuje oblik davanja obavijesti članovima društva, izbor je na upravi.⁴⁹ Ipak, razlozi praktične prirode zahtijevaju da se, ako je riječ o davanju

- 46 Sukladno s općim načelima, predmetnu sintagmu moralo bi se tumačiti kao obvezu postupanja uprave po zahtjevu u primjerenom roku čije je trajanje činjenično pitanje ovisno o konkretnim okolnostima.
- 47 Zahtjev se mora postaviti „do zaključenja one točke dnevnog reda u vezi s kojom se donosi odluka za prosuđivanje koje su potrebne obavijesti koje se traže”. Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I.*, 560. U njemačkom pravu AktG izričito ne navodi obliku u kojem se zahtjev mora podnijeti. Sporno je može li se pitanje postavljati samo na njemačkom jeziku, može li se postaviti samo usmeno pitanje, a ako ne, imaju li dioničari diskrecijsko pravo postaviti/podnijeti pitanje u pisanom obliku. Ključno je da, u skladu sa značenjem i svrhom čl. 131. AktG-a, svi sudionici razumiju pitanje i odgovore. Stoga će u praksi zahtjev za obavijestima obično biti usmeno upućen, na njemačkom jeziku. Više u: Gerald Spindler i Eberhard Stilz, *Kommentar zum Aktiengesetz AktG, Band 1 §§ 1–149.* (München: C.H. Beck, 2019.), AktG § 131 Rn. 19.
- 48 Obveza davanja usmenih informacija potvrđena je u slovenskoj sudskoj praksi. Presudom VS v Ljubljani, VSK sklep I Cpg 449/2015 od 12. svibnja 2015. potvrđeno je stajalište da je uprava obvezna na glavnoj skupštini dioničaru koji postavi zahtjev dati usmene informacije – podatke i pojašnjenja, čak i ako su ti podatci dio pisanoga godišnjeg izvješća, koje je dioničaru bilo dostupno jer su u njemu navedeni brojni podatci, a ne njihov konkretni temelj koje traži predlagatelj. Vidi isto stajalište VS v Ljubljani, VSK Sodba I Cpg 1351/2010 od 12. siječnja 2011. Potvrđeno presudom VTSRH Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007. Oblik u kojem uprava može pružiti zatražene obavijesti na glavnoj skupštini je samo usmeni. Argument protiv pisane forme pružanja odnosi se na mogućnost stvaranja okruženja u kojem bi samo dioničar koji je podnio zahtjev bio upoznat s danom obavijesti, a što bi bilo protivno načelu jednakoga položaja dioničara propisanog čl. 211. ZTD-a. Uprava nije ovlaštena niti obvezati se dioničaru da će obavijesti dati kasnije, već je to obvezna učiniti na glavnoj skupštini u usmenom obliku. Ako uprava ne može u potpunosti odgovoriti na dioničarevo pitanje, zbog primjerice složenosti pitanja ili nastale potrebe da uprava prethodno izvrši uvid u određenu dokumentaciju, tada mora odgovoriti dioničaru na ono što zna. Potvrđeno presudom VTSRH, Pž-1378/08 od 12. ožujka 2008.
- 49 VS v Kopru u presudi VSK Sklep Cpg 187/2007 od 20. rujna 2007. utvrdilo je kako Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list RS, br. 65/09., 33/11., 91/11., 32/12., 57/12., 44/13., 82/13.,

obavijesti izvan skupštine, usmena obavijest ne bi mogla dati kada je riječ o složenijim pitanjima.⁵⁰ Velike su razlike u određivanju razloga za uskratu prava. U d.d.-u su ti razlozi propisani taksativno,⁵¹ a njihov je cilj zaštititi interese društva, bilo da je riječ o sprječavanju nastanka štete i kažnjive radnje, poreznim pitanjima, razlici između vrijednosti navedenoj u poslovnim knjigama društva te višoj vrijednosti, metodama izrade financijskih izvješća društva i procjene vrijednosti imovine, prihoda i rashoda te razlozima ekonomičnosti kada je obavijest dostupna na mrežnoj stranici društva.⁵²

Pri primjeni taksativno navedenih razloga za uskratu koji vrijede za d.d. u sudskoj praksi se još zahtijeva i navođenje razloga zbog kojeg je došlo do uskrate kako bi u slučaju eventualnog spora sud mogao prosuditi opravdanost uskrate.⁵³ Za razliku, uređenje prava na obaviještenost u d.o.o.-u je poopćeno. Razlog za uskratu obavijesti je „bojazan da bi član društva zajamčeno pravo mogao upotrijebiti za svrhe koje nisu u vezi s njegovim članstvom u društvu i da bi time društvu ili s njime povezanome društvu mogla nastati šteta”.⁵⁴

- 55/15., 15/17., 22/19. (dalje u tekstu: ZGD) ne određuje način i postupak na temelju kojeg član društva ostvaruje svoje pravo na informaciju i uvid, način ili oblik u kojem uprava priopćava svoju odluku, niti način na koji članovi društva donose odluku o uskrati zahtjeva člana društva sukladno sa st. 2. čl. 512. ZGD-a. Po mišljenju suda pravilan je, bez obzira na oblik, bilo koji način iz kojega je jasno razvidno da su ostali članovi društva donijeli odluku o konkretnoj uskrati zahtjeva člana društva (primjerice skupština, izjava ostalih članova društva upućena članu koji je predlagao zahtjev). Dodatno, ispunjavanje zahtjeva za obavještavanjem mora biti u skladu s načelom savjesnosti i poštenja te uprava dioničaru mora dati podatke koji su potpuni i istiniti (VS v Ljubljani, VSK sklep I Cpg 449/2015 od 12. svibnja 2015.). Tako i presuda Vrhovnog sodišća Republike Slovenije, Sodba III Ips 19/2006 od 25. travnja 2006., u kojoj je utvrđeno kako je suprotno spomenutom načelu zahtijevati informaciju kada je član društva unaprijed odlučio kako će postupiti, bez obzira na dobivenu informaciju.
- 50 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 249.
- 51 Njemački AktG u čl. 131. st. 3. propisuje gotovo iste razloge uskrate kao i ZTD, uz jednu iznimku, a to je dodatni razlog koji se odnosi na situacije kada banka ili financijska institucija ne mora davati podatke o primijenjenim računovodstvenim politikama u, primjerice, godišnjim financijskim izvještajima.
- 52 Vidi čl. 287. st. 2. t. 1.-5. koji propisuje kada uprava, odnosno izvršni direktori mogu uskratiti davanje obavijesti.
- 53 VTSRH je u presudi Pž-1378/08 od 12. ožujka 2008. utvrdio kako će u slučaju uskrate obavijesti na glavnoj skupštini, uprava d.d.-a morati na istoj skupštini navesti razlog zašto je došlo do uskrate. Cilj je takvog određenja da nadležni sud u slučaju eventualnoga spora može ispitati jesu li razlozi za uskratu bili opravdani. Nastavno na to, u presudi VTSRH, Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007. dodatno je potvrđeno kako je teret dokaza postojanja opravdanog razloga za uskratu na upravi društva.
- 54 Isto propisuje i čl. 512. st. 2. ZGD-a. Slovenska je sudska praksa (VS v Ljubljani, VSL sklep I Cpg 383/2012 od 31. svibnja 2012.) razlikuje na koji se način utvrđuje neka od okolnosti. Tako se „bojazan da bi član društva informaciju mogao uporabiti u svrhe koje se suprotne interesima društva” procjenjuje na temelju subjektivnih, dok se „opasnost da bi time nastala šteta društvu ili s njime povezanom društvu” procjenjuje prema objektivnim okolnostima. Pritom je teret dokaza o obje pretpostavke na društvu. Pri iniciranju pravosudne kontrole legitimnosti uskrate dioničar se može suočiti s problemom dopustivosti podnošenja zahtjeva sudu, ako uskrata i njezini razlozi nisu zapisnički protokolirani. No, sudovi su prepoznali taj problem i stali na stajalištu da izostanak takva zapisničkoga protokoliranja ne smije dovesti do pravne i faktične nemogućnosti korištenja pravnim sredstvom zaštite prava na obaviještenost, budući da se

Pravno sredstvo koje dioničaru i članu društva stoji na raspolaganju kada im je povrijeđeno pravo na obaviještenost je zahtjev koji se podnosi nadležnom trgovačkom sudu na čijem se području nalazi sjedište društva koje je upisano u sudski registar.⁵⁵ ZTD je u odnosu na d.d. detaljnije propisao postupak zaštite tog prava, dok se u odnosu na d.o.o. poslužio analogijom, uzimajući u obzir posebnosti tog tipa društva kapitala.⁵⁶ Propisivanje razloga za uskratu u d.d.-u je preciznije negoli u d.o.o.-u, kod kojeg su razlozi općenitiji.⁵⁷ Nadalje, uprava d.o.o.-a može uskratiti obavijesti o stvarima društva te uvid u poslovne knjige i dokumentaciju kada društvo ima nadzorni odbor.⁵⁸ Tada uprava može uskratiti obavijesti, ali to ne isključuje pravo na obaviještenost koje

-
- okolnost da je dioničar zatražio obavijest, ali mu je ona uskraćena, može dokazivati i drugim sredstvima. Vidi presudu VTSRH, Pž-1378/08 od 12. ožujka 2008. U presudi VTSRH, Pž-7230/03 od 20. siječnja 2004. sud je naveo da bi zamjensko dokazno sredstvo moglo biti saslušanje svjedoka (dioničara, odnosno njihovih zastupnika koji su bili nazočni na glavnoj skupštini).
- 55 Posebni je problem paralelizam vođenja postupaka: izvanparničnog za davanje obavijesti i parničnog radi pobijanja odluke glavne skupštine. VTSRH je potvrdio u presudi Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007. kako predlagatelj ima pravni interes voditi izvanparnični postupak i ako je eventualno pokrenut navedeni paralelni postupak po tužbi, neovisno o tome što su mu kasnije dane obavijesti uprave predloženika. To ipak neće biti obveza suda kada je već donesena pravomoćna sudska odluka kojom je potvrđena neopravdanost uskrate obavijesti. I u slovenskoj je sudskoj praksi potvrđeno (VS v Kopru, Republika Slovenija, VSK sodba in sklep Cpg 8/2016 od 7. travnja 2016.) da kršenje prava na obaviještenost u pravilu je uvijek razlog za pobijanje odluke glavne skupštine (osim ako nije riječ o zloupotrebi prava), a činjenica da je predlagatelj informacije naknadno stekao ne utječe na valjanost odluke glavne skupštine na način da bi naknadno konvalidirala.
- 56 GmbHG u čl. 51b propisuje i za d.o.o. analognu primjenu odredbi o sudskoj odluci o pravu na informacije dioničara sukladno s čl. 132. st. 1. (o isključivoj sudskoj nadležnosti), 3. (o primjeni odredbi propisa o ovrsi i drugih odredbi) i 4. (o pružanju informacija izvan Glavne skupštine) AktG-a na odluku suda o pravu na informacije i uvid člana d.o.o.-a. Više u: Heinz Rowedder i Christian Schmidt-Leithoff, hrsg., *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG: Kommentar* (München: Franz Vahlen, 2013.), § 51b GmbHG Rbr. 1.-10., 1672-1676. Tako je VTSRH u presudi Pž-1023/09 od 24. kolovoza 2009. smatrao da se navedena analogija između d.d.-a i d.o.o.-a primjenjuje ako se želi utvrditi tko je aktivno legitimiran za traženje obavijesti o poslovanju društva. Isto u presudi VTSRH, Pž-7380/2013-2 od 6. rujna 2016.
- 57 Iz dostupne je sudske prakse vidljivo da je bitno i kako se ostvaruje pravo na obaviještenost, čak i ako nije došlo do njegove uskrate. Tako u slovenskoj sudskoj praksi (VSK Sklep Cpg 120/2007 od 17. svibnja 2007. VS v Kopru) nije bila prijeporna apsolutna uskrata toga prava, već način na koji je ono ostvareno (korištena tehnika uvida u dokumentaciju, pružanje pomoći pri ostvarivanju prava i intenzitet posla koji pritom nastaje za društvo). Sud je smatrao da je odluka o modalitetu ostvarivanja prava (uvid u poslovne knjige i dokumentaciju d.o.o.-a) u cijelosti u nadležnosti uprave društva. Konkretno, uprava je dopustila uvid i prepisivanje, ali ne i presliku dokumentacije. Utvrđeno je da radi ispunjavanja informacijskih zahtjeva članova društva poslovanje društva ne smije trpjeti (kada se zahtijeva omogućavanje uporabe tehničkih sredstava kao i osoblja koje će fotokopirati cjelokupnu dokumentaciju, a riječ je o njihovim nedvojbeno enormnim količinama) zbog čega je tehnička izvedba toga prava prepuštena upravi društva, koja je jedina sposobna ocijeniti kakva se podrška treba ponuditi predlagatelju, a na način koji neće nanijeti štetu poslovanju društva.
- 58 To ne propisuje njemački GmbHG.

članovi društva mogu ostvarivati kao svoje člansko pravo.⁵⁹ To se ne može primijeniti u d.d.-u s obzirom na njegovo pravno uređenje i ustroj. Razlika se očituje i u subjektu koji je ovlašten uskratiti ostvarivanje predmetnoga prava. U d.d.-u uprava, odnosno izvršni direktori uvijek procjenjuju razlog za uskratu obavijesti, koji će i obavijestiti dioničara o tome. Opravdanost takve odluke procjenjuje nadležni sud koji mora utvrditi je li se uprava pri uskrati vodila opravdanim i zakonski utemeljenim razlozima ili tako nije mogla odlučiti. U d.o.o.-u uprava nema ovlast samostalno odbiti zahtjev člana društva za davanjem obavijesti. Za to je potrebna odluka skupštine ili odluka članova društva donesena izvan nje. Uprava će konkretno procijeniti sve okolnosti vezane za uskratu obavijesti te sazvati skupštinu društva bez odgode ili pokrenuti postupak u kojem će članovi društva donijeti odluku o uskrati prava bez održavanja skupštine.⁶⁰

4. KLJUČNA PITANJA U VEZI SA SUDSKIM POSTUPCIMA ZAŠTITE PRAVA NA OBAVIJEŠTENOST U DRUŠTVIMA KAPITALA

Pregledom dostupne sudske prakse, autori su utvrdili tri vrste postupaka u kojima se rješava pitanje uskrate prava na obaviještenost u d.d.-u, odnosno u d.o.o.-u. Prvi se odnosi na izvanparnični postupak koji dioničar pokreće sukladno s čl. 288. u vezi s čl. 287. ZTD-a,⁶¹ odnosno član d.o.o.-a sukladno s čl. 447. u vezi s čl. 288. ZTD-a.⁶² U tim je postupcima riječ o preispitivanju legitimnosti uskrate prava na obaviještenost u društvima kapitala, što je najčešći instrument sudske zaštite povrijeđenog prava. U druge dvije vrste postupaka uskrata predmetnog prava povod je za podnošenje tužbe radi pobijanja odluke glavne skupštine u d.d.-u te tužbe za istupanje člana u d.o.o.-u. Razlog korištenja prve tužbe sukladno s odredbom čl. 360. st. 4. ZTD-a davanje je netočne, nepotpune obavijesti ili uskrate obavijesti, a dioničar „koji objektivno prosuđuje” smatra davanje obavijesti bitnom pretpostavkom za očuvanje prava sudjelovanja na glavnoj skupštini ili drugih članskih prava.⁶³ Tužba za istupanje člana iz d.o.o.-a podnijet će se ako su opravdani razlozi koji se odnose na spriječenost u ostvarivanju svojih prava u društvu nastalu radi toga jer društvo članu odbija dati

59 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 254.

60 Vidi čl. 447. st. 2., druga rečenica ZTD-a. Osim propisivanja razloga uskrate, slovenski ZGD izrijekom navodi da će odluku o postojanju razloga uskrate donijeti članovi društva. U predmetu VS v Kopr, VSK Sklep Cpg 198/2017 od 24. studenog 2017. zauzeto je stajalište da ako uprava na informacijski zahtjev člana društva postavljen u skladu s st. 1. čl. 512. ZGD-a ne odgovori, odluka članova društva (st. 2. čl. 512. ZGD-a) nije procesna pretpostavka za sudsku odluku o informacijskom pravu člana društva zajamčenu čl. 513. ZGD-a. I u presudi VS v Kopr, VSK Sklep Cpg 81/2011 od 1. srpnja 2011. utvrđeno da je uprava ta koja mora brinuti da o uskrati zahtjeva člana d.o.o. za uvidom u poslovne knjige i dokumentaciju, odluku donesu (ostali) članovi društva, i to ili tako da se sazove skupština po čl. 508. ZGD-a ili da se pobrine da svi članovi društva o tome daju prikladnu izjavu.

61 Vidi presude: VTSRH, Pž-192/07 od 13. veljače 2007., VTSRH, Pž-617/16 od 3. veljače 2016.

62 Vidi presude: VTSRH, Pž-129/2019 od 5. veljače 2019., VTSRH, Pž-286/2019 od 24. siječnja 2019.

63 Vidi presude: VTSRH, Pž-4407/16 od 24. listopada 2017., VTSRH, P-7368/11 od 2. rujna 2015.

podatke i informacije o društvu sukladno s čl. 420. st. 2. ZTD-a.⁶⁴

S obzirom na to da se prvi zahtjev ostvaruje u izvanparničnom postupku, a preostala dva u parničnom, nameće se pitanje u kojem su odnosu navedeni zahtjevi i postupci. Kako iscrpljenje izvanparničnog postupka nije procesna pretpostavka za vođenje parničnog, tužba radi pobijanja odluke skupštine bi se mogla podići i bez prethodnoga pokretanja izvanparničnog postupka, posebno ako se ne želi propustiti prekluzivni rok za njezino podizanje. Štoviše, oprezan dioničar vjerojatno će koristiti sva pravna sredstva koja mu stoje na raspolaganju: i ono kojim traži da mu se potencijalno nelegitimno uskraćene obavijesti daju (u izvanparničnom postupku) i ono u kojem će tražiti da se odluka skupštine pobije (čl. 360. st. 4. ZTD). Razlog tomu je jer su povrede prava na obaviještenost, bile takve naravi da bi prema procjeni „dioničara koji objektivno prosuđuje, davanje obavijesti bila bitna pretpostavka za očuvanje prava sudjelovanja na glavnoj skupštini i drugih članskih prava,„ Odluka suda donesena na temelju odredbe čl. 288. ZTD-a nikako ne obvezuje sud u parničnom postupku koji se vodi radi pobijanja odluke glavne skupštine.⁶⁵ No, ipak, ako se ti postupci vode usporedno, u sudskoj praksi ima slučajeva da su postupci po tužbi za pobijanje odluke glavne skupštine prekinuti do donošenja odluke u izvanparničnom postupku (primjenom odredbe čl. 288. ZTD-a).⁶⁶

Izazov je analogne primjene st. 2. čl. 288. ZTD-a koji propisuje prekluzivni rok od 15 dana za podizanje zahtjeva od „dana kada je održana glavna skupština na kojoj je odbijeno da se daje obaviještenje“. U d.o.o.-u bi mogao biti problem, ako uprava uopće ne sazove skupštinu, iako bi to trebala učiniti.⁶⁷ Postavlja se pitanje kako će računati navedeni rok, ako dođe do potpune šutnje društva, kao adresata, odnosno ako društvo uopće ne odgovori na zahtjev.⁶⁸

64 Vidi presude: VTSRH, Pž-4310/14 od 14. travnja 2015., VTSRH, Pž-6140/11 od 18. veljače 2015.

65 Jednako stajalište zauzimaju i pojedini njemački autori koji smatraju kako su postupak u povodu zahtjeva za obavještavanjem i postupak u povodu tužbe za pobijanje odluke glavne skupštine u osnovi međusobno neovisni. U smislu da podnošenje tužbe za pobijanje odluke zbog povrede prava na obaviještenost na temelju č. 131. AktG-a ne zahtijeva paralelno vođenje postupka u povodu zahtjeva za obavještavanjem. Iako time može doći do različitih sudskih odluka temeljenih na istom činjeničnom supstratu, odgovarajuća odluka u povodu tužbe za pobijanje odluke glavne skupštine neće imati obvezujući učinak u odnosu na postupak koji bi se vodio u povodu zahtjeva za obavještavanjem u smislu postojanja ili nepostojanja toga prava. Više u: Wolfgang Hölters, *Aktiengesetz AktG: Kommentar* (München: C.H. Beck/Verlag Vahlen, 2017.) AktG § 132 Rn. 2.

66 Potvrđeno u presudi Trgovačkog suda u Rijeci, P-39/15 od 14. ožujka 2016, i to u odnosu na d.o.o. Zahtjev na temelju čl. 288. st. 2. u vezi s čl. 447. st. 5. ZTD-a može se postavljati neovisno o podnesenoj tužbi radi utvrđivanja ništetnosti i poništenja odluke skupštine d.o.o.-a u predmetu. Sud smatra kako odluka u izvanparničnom predmetu nije ni pozitivna ni negativna pretpostavka za donošenje odluke u parničnom predmetu.

67 Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 257. Ipak, može se zamisliti da se skupština ne sazove, ako je obavijest tražio manjinski član društva, a u društvu je većinski član ujedno i jedini član uprave.

68 Barbić smatra se član društva može obratiti sudu da sud odluči o tome mora li mu uprava dati obavijesti. Iz toga slijedi da bi član društva mogao tražiti od suda odluku i bez da sačeka (negativnu) odluku skupštine. Vidi Barbić, *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II.*, 257.

O navedenim pitanjima sudovi su tumačili prijepore *in favorem* podnositelja zahtjeva za obaviještenost, pogotovo ako bi protustranka svoju šutnju, odnosno opstrukciju, pokušala tumačiti kao početak tijeka prekluzivnog roka.⁶⁹

Predmet prava na obaviještenost člana d.o.o.-a odnosi se na sve što spada u djelokrug uprave društva i o tome uprava mora obavijestiti člana u povodu njegova zahtjeva. Jednako stajalište potvrđeno je i u presudi VTSRH, Pž-5784/18 od 12. listopada 2018. kada je uprava donijela odluku o odbijanju zahtjeva umjesto skupštine, a skupština nije donijela odluku.⁷⁰

Do opstruiranja prava na obaviještenost može doći i zbog nedostatka zapisničkog konstatiranja odbijanja zahtjeva unutar društva. Uskrati li uprava dioničaru dati obavijest, on može zahtijevati da se u zapisnik glavne skupštine unese njegovo pitanje te razlog za uskratu odgovora (čl. 287. st. 4. ZTD-a). Izvadak iz navedenoga zapisnika poslužiti će dioničaru kao dokazno sredstvo u eventualnom postupku pred sudom. Dioničar kojem je uskraćena obavijest (predlagatelj) imat će pravni interes voditi taj postupak, jer ako sud utvrdi da je došlo do neopravdane uskrate, on ima pravo tražiti naknadu štete od uprave društva. Neopravdano uskraćivanje davanja obavijesti razlog je za pobijanje odluke skupštine (čl. 360. st. 4. ZTD-a), ali i povod za moguću odgovornost članova uprave društva.⁷¹ Stoga je opravdano postaviti pitanje je li (u d.d.-u) isključivo sredstvo dokazivanja postavljanja pitanja i protivljenja donesenoj odluci javnobilježnički zapisnik u kojem je to konstatirano? Što stoji na raspolaganju dioničaru koji je to zahtijevao, ali to nije učinjeno propustom predsjednika glavne skupštine ili javnog bilježnika? Mogu li se takve činjenice dokazivati drugim sredstvima? I vezano za ovo pitanje sudovi su išli *in favorem* člana društva koji traži obavijesti. Tako je, primjerice VTSRH u predmetu Pž-1107/08 od 8. veljače 2012. utvrdio kako se izjava protivljenja odluci može dokazivati i drukčije,

69 U presudi Trgovačkog suda u Zagrebu, R1-68/2018 od 4. srpnja 2018. utvrđeno je kako se pravilo iz čl. 287. i 288. ZTD-a konkretno ne primjenjuje u odnosu na tvrdnju protustranke da je došlo do prekluzije prava (da je predlagatelj zahtjev trebao postaviti u roku od 15 dana od održavanja glavne skupštine na kojoj je odbijeno davanje obavijesti). Ističe se kako skupština društva u tom slučaju nije donijela odluku kojom je odbijeno davanje obavijesti niti je skupština održana, stoga sud smatra da predlagatelj nije prekludiran u svome pravu da mu se omogućiti uvid u dokumentaciju društva sukladno s čl. 447. ZTD-a. U drugom je postupku VTSRH (presuda Pž-3412/17 od 21. lipnja 2017.) utvrđivao da se u odnosu na prekluziju prava protustranka pozivala na činjenicu da je predlagatelj takav zahtjev morao postaviti u roku od 15 dana od dana kad je protustranka zaprimila njezin zahtjev na koji nije odgovorila. Sud je utvrdio da se predmetno pravilo konkretno u odnosu na d.o.o. ne primjenjuje.

70 VTSRH je presudio da trgovački sud iz čl. 40. ZTD-a na čijem je području sjedište društva odlučuje o pravu na obaviještenost, ali ne i da zahtjev član d.o.o.-a može podnijeti u roku od 15 dana po odredbi čl. 288. st. 3. ZTD-a, ako je uprava neovlašteno umjesto skupštine odbila to pravo, niti je skupština društva u tom slučaju donijela bilo kakvu odluku o postavljenom zahtjevu, niti u spisu ima podataka da je uprava uopće sazivala skupštinu vezanu za ovaj zahtjev. Stoga se pravilo o prekluziji konkretno u odnosu na d.o.o. ne primjenjuje. Naime, predmet prava na obaviještenost člana d.o.o.-a u smislu odredbe čl. 447. st. 1. ZTD-a odnosi se na sve što pripada u djelokrug uprave društva i o čemu je uprava obvezna obavijestiti člana u povodu njegovog zahtjeva, dok se odredba čl. 287. ZTD-a odnosi na obaviještenost dioničara na glavnoj skupštini i s njom je povezana odredba čl. 288. st. 2. ZTD-a.

71 VTSRH, Pž-2510/05 od 10. ožujka 2008. i VTSRH, Pž-3251/18 od 22. svibnja 2018.

što je prvostupanjski sud morao učiniti prije donošenja odluke. Bez obzira na to što u zapisniku nije navedeno da bi tužitelji svoje protivljenje odlukama izjavili u zapisnik, to nije značilo kako oni nisu izjavili svoje protivljenje, s obzirom na način sastavljanja zapisnika. Prema tome, propust uprave da zapisnički konstatira pitanja dioničara, odnosno uskratno odgovora na to pitanje, ne dovodi do prekluzije prava na sudsku zaštitu prava na obaviještenost, jer mu za dokazivanje takvih činjenica stoje na raspolaganju sva druga dopustiva dokazna sredstva.

Drukčije je kada je nedvojbeno da dioničar ili član društva ne koristi svoje pravo na primjereni, zakonom predviđeni način, nego zloupotrebljava to svoje pravo. Iako čl. 447. st. 2. ZTD-a, kada je u pitanju d.o.o., određuje da se uskrata prava na obaviještenost može opravdati ako postoji bojazan da bi ga član mogao upotrijebiti u svrhe koje nisu povezane s njegovim članstvom u društvu, što sugerira zloupotrebu, tome se dodaje još i drugi uvjet „nastanak štete društvu ili povezanom društvu,„. Zabrana je zloupotrebe i po općim propisima obveznog prava,⁷² pa je i ta odredba bitna pri sudskom preispitivanju legitimnosti uskrate, ako je navedeno ponašanje doista abuzivno, ali se ne uklapa u okvire uskrata propisanih za d.d. i d.o.o. Navedeno se stajalište može potkrijepiti presudom Trgovačkog suda u Osijeku, P-687/16 od 4. siječnja 2018., koji je utvrdio da su tužitelju podatci o poslovanju društva, financijska izvješća bili poznati i dostupni, a kako to proizlazi iz zapisnika s održanih skupština društva, ali da tužitelj i nadalje uporno postavlja zahtjeve i pitanja, iako o njima ima saznanja.

5. ZAKLJUČAK

Pravo na obaviještenost u trgovačkim društvima općenito, a posebice u društvima kapitala, ima svoju zajedničku jezgru. Ono je temeljno člansko pravo koje služi ostvarivanju drugih upravljačkih i imovinskih prava te koje ne ovisi o veličini udjela člana u temeljnom kapitalu društva. Ovaj je rad uputio na sličnosti i razlike njegova uređenja u d.o.o.-u i d.d.-u. Na općoj se razini uočava da je pravo na obaviještenost pomnije uređeno u d.d.-u. Osobito su precizno uređeni razlozi za uskratu koji sadržajno omeđuju doseg tog prava, dok su u d.o.o.-u razlozi za uskratu određeni na razini pravnih standarda.

Potreba jasnog ograničavanja razloga za uskratu i njihova taksativnost koja je predviđena u čl. 287. st. 2. ZTD-a za d.d. (a time i potreba restriktivnog tumačenja tih razloga) ima zadatak povećati pravnu sigurnost dioničara, koji će znati na koja pitanja mogu ili ne mogu očekivati odgovor. No, jednako je važna pravna sigurnost članova uprave koji zbog nelegitimnih uskrata mogu biti izloženi odgovornosti za štetu.

Pravo na obaviještenost u d.o.o.-u je šire opsegom, te se ostvaruje i na skupštini, ali i izvan skupštine, stoga niti ne ovisi o dnevnom redu. Članu se d.o.o.-a pravo na obaviještenost može uskratiti samo ako se kumulativno ispune dva uvjeta: prvi se odnosi na bojazan da bi on obavijest mogao upotrijebiti u svrhe koje nisu povezane s njegovim članstvom u društvu te drugi, da bi time društvu ili njime povezanom

72 Vidi čl. 13. Zakona o obveznim odnosima, Narodne novine, br. 35/05., 41/08., 125/11., 78/15., 29/18.

društvu mogla biti pričinjena šteta. Način na koji su pretpostavke uskrate zakonski uređene upućuju na to da do uskrate prava na obaviještenost neće doći olako, nego samo pod kvalificiranim pretpostavkama. Autori smatraju da se razlozi uskrata prava na obaviještenost u dioničkom društvu mogu *mutatis mutandis* koristiti u cilju pojašnjenja pravnoga standarda koji opisuje razloge uskrate u d.o.o.-u. U sadržajnom obuhvatu pravo na obaviještenost u d.o.o.-u šire je postavljeno u odnosu na d.d. Ono ne obuhvaća samo komponentu informacija o „poslovima društva” već i „uvid u poslovne knjige i dokumentaciju društva”.

Iako se u radu polazi od toga da će manja informacijska asimetrija biti kod članova d.o.o.-a, osobito ako se zamisli model d.o.o.-a u kojem su članovi društva ujedno i članovi uprave, u pojavnosti su moguće i veće asimetrije informacija, posebno ako je većinski član društva ujedno i jedini član uprave. Kako se to pravo ostvaruje i na skupštini i izvan nje, korisno je što je zakonodavac jasno odredio koji je organ ovlašten o tom zahtjevu odlučivati, posebno ako je riječ o uskrati. S druge strane, iako je inicijalna postavka ovoga rada da je informacijska asimetrija u d.d.-u veća jer dioničari nemaju mogućnost dobiti informaciju kada god osjete potrebu, već to pravo mogu ostvarivati samo na glavnoj skupštini i samo u pogledu pitanja koja su predmet rasprave na skupštini, kada se to poveže s brojnim informacijama koje društvo mora dati dioničarima i prije održavanja skupštine, ali i inače (posebno ako je riječ o uvrštenim društvima), to slabi tezu o većoj asimetriji informacija u d.d.-u. Štoviše, brojne objave i obavijesti što ih društvo daje dioničarima mogu stvoriti i učinak informacijskog preplavlivanja, pa se i potreba za traženjem obavijesti smanjuje. Stoga jasno, precizno i restriktivno uređenje prava na obaviještenost u dioničkom društvu ne odražava nužno samo informacijsku asimetriju, nego postavlja pravila kako najbolje udovoljiti informacijskim zahtjevima dioničara u prostorno i vremenski ograničenim uvjetima trajanja glavne skupštine na kojoj se ostvaruju. To posebno s obzirom na brojnost dioničara (i njihovih potencijalnih zahtjeva) i ograničeno vrijeme trajanja skupštine, kao i potrebu dobivanja odgovora na toj skupštini. Stoga jasno propisana pravila o ostvarenju prava na obaviještenost omogućuju s jedne strane dioničarima, da unaprijed znaju na koja pitanja i pod kojim uvjetima mogu očekivati odgovor, a članovima uprave da su sigurni kada odgovore na ta pitanja smiju uskratiti.

Razlog je širem postavljanju prava na obaviještenost u d.o.o.-u koje *per se* nije (ali može biti) toliko informacijski asimetrično, prema mišljenju autora, u tome što članovi društva u d.o.o.-u nakon što dobiju obavijesti mogu bitno utjecati na vođenje poslova društva, davanjem uputa. Stajalište je da se pravo na obaviještenost u d.o.o.-u može tumačiti ekstenzivno, a u d.d.-u restriktivno, potvrđen je i u sudskoj praksi. Trgovački sud u Zagrebu u presudi R1-68/2018 od 4. srpnja 2018. utvrdio je kako je pravo na obaviještenost člana društva jedno od temeljnih prava, a u d.o.o.-u je utvrđeno puno šire i s manje ograničenja negoli u d.d.-u.⁷³ No, na funkcionalnoj razini, razlozi uskrate na način kako su propisani ZTD-om za d.d., mogu poslužiti kao uzor za pobliže uređenje razloga uskrate u d.o.o.-u, u granicama zakonom dopuštene autonomije te ne smanjujući pritom opseg zakonom zajamčenog prava.

U slučaju sudskog ostvarenja prava, zakonodavac je u čl. 447. st. 5. ZTD-a

73 Tako i presuda Trgovačkog suda u Zagrebu, R1-301/2016 od 7. studenog 2016.

odredio „da se propisi koji se imaju primijeniti na d.d. na sudsko ostvarenje prava na obaviještenost (čl. 288. ZTD) imaju analogno primijeniti na d.o.o.„ Tu analogiju treba primijeniti *mutatis mutandis*. Pritom se mogu pojaviti poteškoće u računanju isteka prekluzivnog roka za podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na obaviještenost (15 dana), ako uprava nije o zahtjevu odlučila pozitivno, ali nije niti sazvala skupštinu društva, koja bi bila nadležna odlučiti o uskrati, ili ako ju je sazvala, ali na njoj nije vođen zapisnik. Praksa pokazuje da se često pravo na obaviještenost pokušava osujetiti, odnosno opstruirati nenavodjenjem pitanja i razloga za uskratu odgovora na pitanja u zapisnik skupštine d.d.-a, odnosno d.o.o.-a. Sudska je praksa pokazala senzibilitet za te situacije, u kojima je vidljivo da se propuštanjem primjene odgovarajućih postupanja na razini društva, pokušava osujetiti zaštita tog prava pred sudom te ih je tumačila *in favorem* podnositelja zahtjeva. Na suprotnom polu su situacije u kojima dioničari i članovi d.o.o.-a zloupotrebljavaju svoje pravo. No i za takve opstrukcije „ima lijeka„. Osim unutarnjih akata društva kojima se uređuje postupanje na glavnoj skupštini društva (poslovnik o radu skupštine) i odredbi ZTD-a, valja skrenuti pozornost da je zabrana zloupotrebe prava, još uvijek jedno od temeljnih načela obveznih odnosa pa ju valja primijeniti i na odnose između člana društva i društva.

LITERATURA

1. Aktiengesetz od 6. rujna 1965. (BGBl. I S. 1089), posljednja izmjena 17. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2446)
2. Altmeppen, Holger. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung GmbHG, Kommentar*. 9. neubearbeitete Aufl. München: C.H. Beck, 2019.
3. Barbić, Jakša. *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. I., Dioničko društvo*. 6. izmijenjeno i dopunjeno izd. Zagreb: Organizator, 2013.
4. Barbić, Jakša. *Pravo društava: Knjiga druga, Društva kapitala, Sv. II., Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo – Societas Europea (SE)*. 6. izmijenjeno i dopunjeno izd. Zagreb: Organizator, 2013.
5. Blemus, Stéphane. „Law and Blockchain: A Legal Perspective on Current Regulatory Trends Worldwide”. *Revue Trimestrielle de Droit Financier* br. 4 (2017.): 1-15, <https://ssrn.com/abstract=3080639>
6. Blockchain-Strategie der Bundesregierung. Pristup 18. 09. 2019. https://www.bmw.de/Redaktion/DE/Publikationen/DigitaleWelt/blockchainstrategie.pdf?__blob=publicationFile&v=8
7. Di Prisco, Domenico. „Blockchain and AI: The technological revolution’s impact on corporate governance relationships”. U: *New Challenges in Corporate Governance: Theory and Practice*, eds. Salvatore Esposito De Falco, Federico Alvino i Alexander Kostyuk, 368-381. Napulj: Virtus Global Center for Corporate Governance, 2019.
8. Direktiva 2007/36/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. srpnja 2007. o izvršavanju pojedinih prava dioničara trgovačkih društava uvrštenih na burzu, SL L 184, 14.7.2007.
9. Direktiva 2017/828 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o izmjeni Direktive 2007/36/EZ u pogledu poticanja dugoročnog sudjelovanja dioničara, SL L 132/1, 20.05.2017.
10. Enriques, Luca i Dirk Andreas Zetsche. „Corporate Technologies and the Tech Nirvana Fallacy”. *European Corporate Governance Institute (ECGI) - Law Working Paper* br. 457 (2019): 1-65, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3392321>

11. Erbs, Georg i Max Kohlhaas. *Strafrechtliche Nebengesetze, Beck'sche Kurz-Kommentare. Band 17*. München: C.H. Beck, 2019.
12. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung od 20. travnja 1892., posljednja izmjena 17. srpnja 2017. (BGBl. I S. 2446)
13. Hölter, Wolfgang. *Aktiengesetz AktG: Kommentar*. 3. Aufl. München: C.H. Beck, Verlag Vahlen, 2017.
14. Hüffer, Uwe i Jens Koch. *Aktiengesetz Akt: Beck'sche Kurz-Kommentare. Band 53*. 13. Aufl. München: C.H. Beck, 2018.
15. Parać, Zoran. „Obveza obavještanja i glavna skupština dioničkog društva”. U: *Zbornik 49. susreta pravnika*, ur. Jakša Barbić i Miljenko Giunio, 125-151. Zagreb: Hrvatski savez udruga pravnika u gospodarstvu, 2011.
16. Pirc, Igor. „Uporaba elektronskih sredstev pri izvedbi skupščine delničarjev”. *Podjetje in delo*, br. 6-7 (2009.): 1109-1112.
17. Rowedder, Heinz i Christian Schmidt-Leithoff, hrsg. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG: Kommentar*. 5. Aufl. München: Franz Vahlen, 2013.
18. Slakoper, Zvonimir i Vesna Buljan. *Trgovačka društva prema Zakonu o trgovačkim društvima i domaćoj i inozemnoj sudskoj praksi*. Zagreb: TEB – poslovno savjetovanje, 2010.
19. Spindler, Gerald i Eberhard Stilz. *Kommentar zum Aktiengesetz AktG, Band 1, §§ 1–149*. 4. Aufl. München: C.H. Beck, 2019.
20. Trgovački sud u Rijeci, P-39/15 od 14. ožujka 2016.
21. Trgovački sud u Zagrebu, R1-301/2016 od 7. studenog 2016.
22. Trgovački sud u Zagrebu, R1-68/2018 od 4. srpnja 2018.
23. Van der Elst, Christoph i Anne Lafarre. „Blockchain and smart contracting for the shareholder community”. *European Business Organization Law Review* br. 20 (2019): 111-137, <https://doi.org/10.1007%2Fs40804-019-00136-0>
24. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, Sodba III Ips 19/2006 od 25. travnja 2006.
25. VS v Kopru, VSK Sklep Cpg 120/2007 od 17. svibnja 2007.
26. VS v Kopru, VSK Sklep Cpg 187/2007 od 20. rujna 2007.
27. VS v Kopru, VSK sodba Cpg 58/2008 od 4. travnja 2008.
28. VS v Kopru, VSK Sklep Cpg 81/2011 od 1. srpnja 2011.
29. VS v Kopru, VSK sklep Cpg 133/2013 od 6. lipnja 2013.
30. VS v Kopru, VSK sodba in sklep Cpg 8/2016 od 7. travnja 2016.
31. VS v Kopru, VSK Sklep Cpg 198/2017 od 24. studenog 2017.
32. VS v Ljubljani, VSK Sodba I Cpg 1351/2010 od 12. siječnja 2011.
33. VS v Ljubljani, u VSL sklep I Cpg 383/2012 od 31. svibnja 2012.
34. VS v Ljubljani, VSL sodba II Cpg 1240/2014 od 19. studenog 2014.
35. VS v Ljubljani, VSK sklep I Cpg 449/2015 od 12. svibnja 2015.
36. VS v Ljubljani, VSK sklep I Cpg 570/2016 od 12. srpnja 2016.
37. VS v Ljubljani, VSL Sodba I Cpg 598/2017 od 21. rujna 2017.
38. VTSRH, Pž-7230/03 od 20. siječnja 2004.
39. VTSRH, Pž-192/07 od 13. veljače 2007.
40. VTSRH, Pž-1868/07-3 od 8. lipnja 2007.
41. VTSRH, Pž-2510/05 od 10. ožujka 2008.
42. VTSRH, Pž-1378/08 od 12. ožujka 2008.
43. VTSRH, Pž-371/09 od 20. veljače 2009.
44. VTSRH, Pž-1312/09 od 19. ožujka 2009.
45. VTSRH, Pž-1023/09 od 24. kolovoza 2009.
46. VTSRH, Pž-7274/09 od 20. veljače 2013.
47. VTSRH, Pž-6140/11 od 18. veljače 2015.
48. VTSRH, Pž-4310/14 od 14. travnja 2015.
49. VTSRH, P-7368/11 od 2. rujna 2015.

50. VTSRH, Pž-617/16 od 3. veljače 2016.
51. VTSRH, Pž-7380/2013-2 od 6. rujna 2016.
52. VTSRH, Pž-9494/13 od 23. studenog 2016.
53. VTSRH, Pž-3412/17 od 21. lipnja 2017.
54. VTSRH, Pž-4407/16 od 24. listopada 2017.
55. VTSRH, Pž-3251/18 od 22. svibnja 2018.
56. VTSRH, Pž-286/2019 od 24. siječnja 2019.
57. VTSRH, Pž-129/2019 od 5. veljače 2019.
58. Zakon o gospodarskih družbah, Uradni list RS, br. 65/09., 33/11., 91/11., 32/12., 57/12., 44/13., 82/13., 55/15., 15/17., 22/19.
59. Zakon o trgovačkim društvima, Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 52/00., 118/03., 107/07., 146/08., 137/09., 125/11., 111/12., 68/13., 110/15., 40/19

Edita Čulinović-Herc*
Dionis Jurić**
Sara Madžarov Matijević***

Summary

SHAREHOLDERS' RIGHT TO INFORMATION IN JOINT STOCK AND LIMITED LIABILITY COMPANIES - LIMITS OF APPLYING CONVERGENT SOLUTIONS AND OPEN ISSUES IN PRACTICE

The paper analyzes similarities and differences regarding the shareholder's information right in joint stock company and limited liability company. After explaining the importance of this (individual) membership's right and its function, the similarities and differences are systematized, focusing on reasons for (legitimately) withholding it. The paper also questions, whether in *ex post* judicial review of the legitimacy of the denied right, legal solutions applicable to a joint stock company could be analogously applied for a limited liability company. In order to ascertain real boundaries of the information right in practice and to define its open issues, the relevant Croatian case law was analyzed, as well as respective case law of the countries sharing similar legal solutions. A review of examined court practices shows the limits of applying analogous solutions and detects open issues in practice.

Keywords: *right to information; information on company matters; insight into company books and business documentation; joint stock company; limited liability company.*

* Edita Čulinović-Herc, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; edita@pravri.hr.

** Dionis Jurić, Ph.D., Full Professor, University of Rijeka, Faculty of Law; djuric@pravri.hr.

*** Sara Madžarov Matijević, univ. spec. iur., Research Assistant, University of Rijeka, Faculty of Law; smadzarov@pravri.hr.

Zusammenfassung

**DAS RECHT AUF ÜBERMITTLUNG VON
INFORMATIONEN IN KAPITALGESELLSCHAFTEN
– DIE GRENZEN DER VEREINHEITLICHUNG VON
BESCHLÜSSEN UND OFFENE ANWENDUNGSFRAGEN**

In diesem Beitrag analysiert man die Ähnlichkeiten und Unterschiede im Recht auf Übermittlung von Informationen in Kapitalgesellschaften. Nach der Erläuterung der Wichtigkeit dieses (einzelnen) Rechtes, das der Gruppe der Mitgliedsrechte gehört, sowie seines Anteils darin, systematisiert man im Beitrag die Ähnlichkeiten und Unterschiede zwischen dem Recht auf Übermittlung von Informationen in der Gesellschaft mit beschränkter Haftung (weitgehend: GmbH) und der Aktiengesellschaft (weitgehend: AG). Dabei legt man besonderen Wert auf die Gründe für die Verwehrung dieses Rechtes und die analoge Anwendung der für eine AG geltenden Gesetzesbeschlüsse bei der *ex post* Gerichtskontrolle der Gründe für die Verwehrung dieses Rechtes in einer GmbH. Da man die richtige Einsicht in den Umfang dieses Rechtes und die offenen Fragen nur durch die Analyse der Rechtsprechung in der Republik Kroatien und der vergleichbaren Rechtssysteme mit verwandten rechtlichen Lösungen bekommen kann, analysiert man in diesem Beitrag eine reiche Rechtsprechung, um endlich auf die Grenzen der Vereinheitlichung dieser Beschlüsse und offenen Fragen in der Rechtsprechung hinzuweisen.

Schlüsselwörter: *das Recht auf Übermittlung von Informationen; Informationen über Unternehmensereignisse; Einsicht in die Geschäftsbücher und Dokumentation der Gesellschaft; Kapitalgesellschaften.*

Riassunto

**DIRITTO ALL'INFORMAZIONE NELLE SOCIETÀ DI
CAPITALI – CONFINI DELL'UNIFORMAZIONE DELLE
SOLUZIONI E QUESTIONI APERTE D'APPLICAZIONE**

Nel lavoro si analizzano le somiglianze e le differenze del diritto all'informazione nelle società di capitali. Dopo aver spiegato l'importanza del (singolo) diritto che appartiene all'insieme dei diritti dei membri nelle società commerciali e la sua ratio, si analizzano le somiglianze e le differenze del diritto all'informazione nelle società a responsabilità limitata (di seguito: d.o.o.) e nelle società per azioni (di seguito: d.d.) con un particolare riferimento alle ragioni per il diniego, e le somiglianze ossia l'applicazione analogica delle soluzioni normative che valgono per il d.d. durante il controllo giurisdizionale a posteriori delle ragioni per il diniego nel d.o.o. Poiché

l'accesso reale alla portata del diritto ed alle questioni aperte si può ottenere appena con l'analisi della giurisprudenza in Croazia e con la comparazione dei sistemi che hanno simili soluzioni legali, nel lavoro si analizza la ricca giurisprudenza, per poi alla fine del lavoro indicare le frontiere dell'uniformazione delle soluzioni e le questioni aperte nella giurisprudenza.

Parole chiave: *diritto all'informazione; notifiche delle questioni della società; accesso ai libri contabili ed alla documentazione della società; società di capitali.*

